

Temyiz İsteminde Bulunanlar : 1- (Davalı): Çevre ve Şehircilik Bakanlığı - ANKARA
Vekili : Tuba Çitil, Hukuk Müşaviri - Aynı yerde

2- Müdahil (Davalı Yanında): Gürmat Elektrik
Üretim A.Ş.
Vekili : Av. Arsin Demir
Adalet Mah. 2131/18 Sok. Demir&Demir Apt.
No:16 K:2 D:2 K:3 D:3 Bayraklı/İZMİR

Karşı Taraf (Davacı) : Aydın Çevre ve Doğa Derneği
Vekili : Av. Akın Yakan
Hükümet Bulv. 1 Sok. No:10 AYDIN

İstemin Özeti : Aydın 2. İdare Mahkemesinin 24/09/2018 günlü, E:2017/759, K:2018/886 sayılı kararının; usul ve yasaya uygun olmadığı ileri sürülerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : İstemin reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi : Nagihan Pınar Kumcu

Düşüncesi : Dava konusu projenin 3573 sayılı Kanun uyarınca söz konusu alanda yapılıp yapılamayacağının açıklığa kavuşturulabilmesi için, öncelikle bu proje kapsamında kurulacak tesisin, zeytinliklerin vegatatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesislerden olup olmadığının tespit edilmesi ve dava konusu proje alanının zeytinlik sahalara olan mesafesinin belirlenmesi amacıyla ek bilirkişi raporu alınarak ya da gerekirse mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak uyuşmazlığın esası hakkında yeniden bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle Mahkeme kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Ondördüncü Dairesince, dosyanın tekemmül ettiği görüldüğünden, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmeksizin işin gereği görüldü:

Dava; Aydın İli, Germencik İlçesi, Ömerbeyli Mahallesi, 115 ada, 5-6-7 parsel sayılı taşınmaz üzerinde davalı yanında müdahil tarafından yapılması planlanan "**Efe-8 Jeotermal Enerji Santrali (2*25=50 MWe)**" projesi ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünce verilen 15/06/2017 günlü, 4608 sayılı "**Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu**" kararının iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesince; dosyada bulunan bilgi ve belgeler ile uyuşmazlığın çözümü amacıyla yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen bilirkişi raporunun birlikte değerlendirildiğinde, dava konusu projenin önemli çevresel etkilerinin olacağı, projenin uygulanacağı saha, coğrafya bir bütün olarak değerlendirildiğinde, gerek canlı ve bitki çeşitliliği ve gerekse de Aydın ilinin ve projenin uygulanacağı sahanın tarımsal potansiyeli ile projenin olası etkileri dikkate alındığında ve bilirkişi raporlarında da vurgulanmış risk ve etkiler sebebiyle dava konusu ÇED olumlu kararında hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle iptaline karar verilmiş, bu karar, davalı idare ile davalı yanında müdahil tarafından temyiz edilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesinde, "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez..." hükmüne yer verilmiştir.

25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin **4. maddesinde; Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı:** Seçme Eleme Kriterlerine Tabi Projeler hakkında yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı:** Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hakkında Kapsam Belirleme ve İnceleme Değerlendirme Komisyonunca yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun saptanması üzerine gerçekleşmesinde sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı olarak tanımlanmış, **6. maddesinde;** "(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını, ÇED Raporunu, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler. (2) Kamu kurum/kuruluşları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşların isteyeceği konuya ilişkin her türlü bilgi, doküman ve görüşü vermekle yükümlüdürler. (3) Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. (4) Bu Yönetmelik hükümlerine göre karar tesis edilmeden önce, projenin gerçekleştirilmesinin mevzuat bakımından uygun olmadığının tespiti halinde, aşamasına bakılmaksızın süreç sonlandırılır." hükmüne, **7. maddesinde;** "Bu Yönetmeliğin; **a)** EK-1 listesinde yer alan projelere **b)** "ÇED Gereklidir" kararı verilen projelere, **c)** Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırım ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi Ek-1 listesinde belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere, ÇED Raporu hazırlanması zorunludur." hükmüne, **15. maddesinde;** "Bu Yönetmeliğin; **a)** EK-1 listesinde yer alan projelere **b)** "ÇED Gereklidir" kararı verilen projelere, **c)** Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırım ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi Ek-1 listesinde belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere, ÇED Raporu hazırlanması zorunludur." hükmüne, **17. maddesinde ise; "Bakanlık, Proje Tanıtım Dosyalarını ek-4'te yer alan kriterler çerçevesinde inceler ve değerlendirir.** Bakanlık, bu aşamada gerekli görülmesi halinde Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlardan proje ile ilgili geniş kapsamlı bilgi vermesini, araç gereç sağlamasını, yeterliği kabul edilebilir kuruluşlarca analiz, deney ve ölçümler yapmasını veya yaptırmasını isteyebilir. (2) Bakanlık on beş (15) iş günü içinde inceleme ve değerlendirmelerini tamamlar. Proje hakkında "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir"

kararını beş (5) iş günü içinde verir, kararı Valiliğe, proje sahibine ve Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara bildirir. Valilik, bu kararı askıda ilan ve internet aracılığıyla halka duyurur." düzenlemesine yer verilmiştir.

Anılan Yönetmeliğe ekli EK-2 Seçme-Eleme Kriterleri Uygulanacak Projeler Listesinin **55. maddesinde; maden, petrol ve jeotermal kaynak arama projeleri, (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, jeofizik vb. yöntemle yapılan aramalar hariç) seçme-eleme kriterine tabi tutularak** bu projeler için sunulan Proje Tanıtım Dosyası üzerinden ÇED raporu hazırlanmasına gerek olup olmadığına karar verilebileceği, düzenlenmiştir.

Diğer taraftan; 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanunun 20. maddesinde; "Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az **3 kilometre mesafede** zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegetatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis **yapılamaz ve işletilemez.**" hükmü yer almaktadır.

03/04/1996 tarihli ve 22600 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Zeytinciliğin Islahı Yabancılarının Aşılattırılmasına Dair Yönetmeliğin (03/04/2012 günlü ve 28253 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Yönetmelikle değiştirilen) 4. maddesinde; "Zeytinlik Saha: Orman sınırları dışında bulunan ve Devletin hüküm ve tasarrufunda olan yabancı zeytinlik, antepfıstığı ve harnupluklar ve her nevi sakız çeşitleri veya şahıs arazisi olan tapuda bu şekilde kayıtlı sahalardan orman sınırları dışında olup da 17/10/1983 tarihli ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında bulunmayan zeytin yetiştirmeye elverişli makilik ve fundalıklardan oluşan en az 25 dekarlık alan" olarak tanımlanmış, (03/04/2012 günlü ve 28253 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelikle değiştirilen) 23. maddesinde ise; Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az üç kilometre mesafede zeytin ağaçlarının bitkisel gelişimini ve çoğalmalarını engelleyecek kimyevi atık, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal işletmelerin yapımı ve işletilmesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. Ancak; **alternatif alan bulunmaması ve Çevresel Etki Değerlendirme Raporu (ÇED)'na uygun olması, bitkilerin vegetatif ve generatif gelişimine zarar vermeyeceği Bakanlık araştırma enstitüleri veya üniversiteler tarafından belirlenmesi durumunda;**

- a) **Jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımları,**
- b) Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plan ve yatırımlar,
- c) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesisleri,
- ç) İlgili Bakanlıkça kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetleri,
- d) Savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar,

için, yukarıda belirtilen faaliyetlerde bulunmak isteyenler, ilgili Bakanlıkların onaylı belgeleri ile mahallin en büyük mülki amirine başvurur. Müracaat sahibi, çevrede oluşabilecek ÇED raporu ile belirlenmiş zararları önleyecek tedbirleri almak koşulu ve dikim normlarına uygun, eşdeğer büyüklükte il/ilçe müdürlüğünce uygun görülecek alanda zeytin bahçesi tesis eder.

Olumsuz cevap başvuru sahibine yazı ile tebliğ edilir. İzin alınmaksızın yapılan faaliyetlerin yürütülmesi yetkillerce men edilerek, umumi hükümlere göre kanuni takibat yapılır.

Bu madde kapsamında valiliklerce verilen kararlara yapılan itirazlar, Bakanlık tarafından değerlendirilerek karara bağlanır. " hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu "Zeytinlik Saha" tanımının ve aynı Yönetmeliğin 23. maddesinin iptali istemiyle açılan davada; Danıştay Sekizinci Dairesinin 19/02/2015 günlü, E:2012/4992, K:2015/996 sayılı kararıyla: "...Zeytinciliğin Islahı, Yabanilerinin Aşılattırılmasına Dair Yönetmeliğin dava konusu edilen 4. maddesindeki "zeytinlik saha" tanımı ile, bir alanın zeytinlik saha olarak belirlenebilmesi için asgari 25 dekarlık bir büyüklüğe sahip olma şartı getirilmiştir. Oysa, Yönetmeliğe temel olan 3573 sayılı Kanun'da, zeytinlik saha tanımı açık olarak yapılmamakla birlikte, bir alanın zeytinlik saha olarak belirlenebilmesi için asgari bir büyüklük koşulu bulunmamaktadır. Her ne kadar 3573 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "...tespit edilen alanlar yerel koşullar dikkate alınmak suretiyle Bakanlık tarafından belirlenecek esaslara göre en az 25 dönümlük parseller halinde parsellenir " ifadesi yer almakta ise de, bu ifade, zeytin yetiştirmeye elverişli olduğu tespit edilmiş alanlardan ilgililere tahsis edilecek parsellere ilişkin olarak getirilmiş olup, zeytinlik alanlar hakkında asgari büyüklük şartı getiren bir hüküm içermemektedir. Bu durumda; Kanun'un zeytinlik alanları korumaya, iyileştirmeye ve yeni zeytinlik alanlar kurmaya yönelik hükümleri gereği zeytinlik alanların daraltılması, küçültülmesi mümkün olmadığından ve Kanun'da bir alanın zeytinlik saha olarak saptanabilmesi için asgari bir büyüklük şartı getirilmediğinden, Kanunun lafzına ve ruhuna aykırı olarak, Kanun metninde olmayan bir sınırlama getirdiği görülen Zeytinciliğin Islahı, Yabanilerinin Aşılattırılmasına Dair Yönetmeliğin dava konusu edilen 4. maddesindeki "zeytinlik saha" tanımında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Yönetmeliğin dava konusu edilen 23. maddesi hükmüne bakıldığında; maddenin 1. fıkrasının ilk iki cümlesinde yer verilen düzenlemelerin Yönetmeliğin dayanağı Kanun'un yukarıda bahsedilen 20. maddesinde de yer aldığı görülmekte olup dolayısıyla maddenin bu kısmı itibarıyla hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Diğer taraftan maddenin kalan kısmında getirilen düzenleme ile, alternatif alan bulunmaması ve Çevresel Etki Değerlendirme Raporu (ÇED)'na uygun olması koşuluyla, **zeytinlik sahalarda, jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımlarının yürütülebilmesi**, enerji üretim tesislerin kurulabilmesi, madencilik, petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetlerinin yapılabilmesi mümkün hale gelmekte; ayrıca, çerçevesi ve sınırları belirtilmeksizin, Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plan ve yatırımlar ile savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçların gerçekleştirilmesi imkanı getirilmektedir. Yönetmeliğe temel olan 3573 sayılı Kanun'un yukarıda alıntısı yapılan 20. maddesine bakıldığında, zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesisin yapılamayacağı ve işletilemeyeceği, bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmelerinin kurulmasının ise Bakanlığın iznine tabi olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, 3573 sayılı Kanun'un geneline yaygın koruyucu hükümler de dikkate alındığında, **zeytinlik sahalarda ve bu sahalara üç kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası ve küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri dışında kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran bir tesisin yapılması mümkün değildir**. Kaldı ki, 3573 sayılı Kanun'da Yönetmeliğin 23. maddesinde sayılan tesislere belli şartlar altında dahi izin verilebileceği yönünde hiçbir hükme yer verilmemiştir. Bununla birlikte, zeytinlik alanların daraltılamayacağı yönündeki hükme istisna olarak gösterilen belediye sınırları içinde bulunan zeytinlik sahalarının imar hudutları kapsamı içine alınması hâlinde altyapı ve sosyal tesisler dahil toplam yapılaşmanın zeytinlik alanının % 10'unu geçemeyeceği hükmü de dikkate alındığında; elektrik üretim tesisi, petrol ve doğal gaz arama işletmeleri gibi büyük ölçekli tesislerin anılan yapılaşma oranını ne şekilde sağlayacağı da açıklanabilir olmaktan uzaktır. **Sonuç olarak, Yönetmeliğin 23. maddesinin yukarıda belirtilen kısmı, Yönetmeliğin temel aldığı Kanun hükümlerini aşan ve Kanun'un gözettiği koruma amacına aykırı hükümler**

"içermektedir..." gerekçeleriyle 23. maddenin ilk fıkrasının "Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az üç kilometre mesafede zeytin ağaçlarının bitkisel gelişimini ve çoğalmalarını engelleyecek kimyevi atık, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal işletmelerin yapımı ve işletilmesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın iznine bağlıdır." cümleleri bakımından davanın reddine; 4. maddede yer alan "Zeytinlik Saha" tanımının ve **23. maddenin diğer kısımlarının iptaline karar verildiği** anlaşılmıştır.

Dosyanın incelenmesinden; Aydın İli, Germencik İlçesi, Ömerbeyli Mahallesi, 115 ada, 5-6-7 parsel sayılı taşınmaz üzerinde davalı yanında müdahil tarafından yapılması planlanan "Efe-8 Jeotermal Enerji Santrali (2*25=50 MWe)" projesi ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün 15/06/2017 günlü, 4608 sayılı "ÇED Olumlu" kararının verildiği, bu kararın iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı, İdare Mahkemesince; uyuşmazlığın çözümü amacıyla çevre mühendisliği bölümü, maden mühendisliği bölümü, ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme bölümü, jeofizik mühendisliği bölümü, makina mühendisliği, jeoloji mühendisliği bölümü, elektrik elektronik mühendisliği bölümü ile şehir ve bölge planlama bölümü öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi heyeti ile yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen bilirkişi raporunda; dava konusu projenin çift akışkanlı (Binary Cycle) sistem olarak bilinen sistemle jeotermal enerji üretiminin gerçekleştirileceği, jeotermal akışkanların ağır metal ve kimyasalların yanı sıra rezervuar koşullarına bağlı olarak değişken miktarlarda yoğunlaşmayan gazlar ihtiva ettiği, bu gazların rezervuarda belirli bir basınç altında bulunduğundan jeotermal akışkan içerisinde çözünmüş halde bulunduğu, jeotermal enerji santralinin işletme aşamasında jeotermal akışkanın basınç ve sıcaklığının elektrik enerjisine dönüştürülmesi aşamasında akışkan, basınç ve sıcaklık kaybettiği için açığa çıkan yoğunlaşmayan gazların içeriği; CO₂, N₂, CH₄, H₂S, H₂, O₂, Ar, C₂H₆ ve C₃H₈ olduğu, hacimce yaklaşık %99 orandaki CO₂, eser miktardaki diğer gazlara oranla önemli bir yer tuttuğu, nitekim bu hususa ÇED raporunda da yer verildiği, dolayısıyla Binary Cycle sistem ile yapılan enerji üretiminde diğer yöntemler kadar olmasa da bir emisyonun söz konusu olduğu, seperatörden kaynaklanan emisyon jeotermal suların buharındaki mevcut tüm bileşenleri atmosfere ve diğer atık alıcı ortama ulaştırdığı, jeotermal suların buhar analizlerinde yüksek oranda sülfür ve karbondioksit içerdiğinin belirlendiği, bölgede açılan çok sayıda jeotermal kuyu işletilmesi ve enerji üretiminden sonra geriye basılması işleminin tüm kuyular düzeyinde ihmalsiz, hatasız ve sıkı denetimler ile sürdürülmesi gerektiği, toprağa verilen ya da kuyu derinliğinden olası sıvı sızması sonucunda jeotermal sıvı bulaşabileceği ve sulama sularının toprağa başta bor olmak üzere toksik düzeyde tuz ve bazı ağır metal elementlerini taşıdığı, çoraklaşmaya neden olduğu, diğer taraftan, söz konusu **projenin gerçekleştirileceği taşınmazların niteliği açıklanırken**, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Planlaması Kanununa göre "Sulu Mutlak Tarım Arazisi" sınıfı içerisinde değerlendirildiği, dava konusu parselin bulunduğu Büyük Menderes Ovasının devlet yatırımı ile sulama olanağı sağlanmış sulu tarım arazileri olduğu ve bu arazilerde başta pamuk ve mısır olmak üzere ekonomik değeri yüksek tarımsal ürünler yetiştirildiği, **dava konusu parselin çevresindeki arazilerde (kuzeyi çoğunlukla zeytin olmak üzere) pamuk ve mısır tarımı yanında zeytin ve yer yer incir tarımının yapıldığı (nitekim bilirkişi raporunda bu duruma ilişkin fotoğraflara yer verildiği), hem 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu hem de 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun uyarınca dava konusu parsel üzerinde dava konusu tesisin açılmasının uygun olmadığı yönünde tespit ve değerlendirmelere yer verildiği** anlaşılmaktadır.

Zeytinlik alanlarda yürütülecek faaliyetlere ilişkin olarak öncelikle dikkate alınması gereken özel düzenlemenin 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancıların Aşılattırılması Hakkında Kanun hükümleri olduğuna kuşku bulunmamaktadır. Anılan **Kanunun 20. maddesinin, gerekli tedbirler alınmış olsa bile, zeytinlik sahalarda ve bu sahalara 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri hariç kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran ya da sayılan olumsuz sonuçlara yol açma ihtimali bulunan tesislerin yapılmasını ve işletilmesini önlemeyi amaçladığı açıktır.** Diğer taraftan; Danıştay Sekizinci Dairesinin 19/02/2015 günlü, E:2012/4992, K:2015/996 sayılı kararı karşısında, artık kamu yararı kararı alınarak dahi kimyevi atık, toz ve duman çıkaran tesislerin zeytinlik sahalara 3 kilometre mesafe içerisinde yapılması mümkün olmamaktadır. **Bu nedenle, bu tip alanlarda yapılacak projeler için verilen ÇED kararlarının iptali istemiyle açılan davalarda, dava konusu projenin 3573 sayılı Kanun kapsamında söz konusu alanda yapılıp yapılamayacağı hususu öncelikle ele alınmalıdır.**

Uyuşmazlıkta, dava dilekçesinde proje alanında zeytinlik alanların bulunduğu ve bilirkişi raporunda dava konusu parselin çevresindeki arazilerde zeytin tarımının yapıldığı belirtilerek 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanun uyarınca söz konusu parsel üzerinde dava konusu tesisin yapılmasının uygun olmadığı belirtilmiş ise de, bilirkişi raporunda, anılan tesisin, 3573 sayılı Kanun kapsamında yapılmasının uygun olmadığı somut bir biçimde ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır.

Bu durumda; dava konusu projenin 3573 sayılı Kanun uyarınca söz konusu alanda yapılıp yapılamayacağının açıklığa kavuşturulabilmesi için, öncelikle bu proje kapsamında kurulacak tesisin, **zeytinliklerin vegetatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesislerden olup olmadığının tespit edilmesi ve dava konusu proje alanının zeytinlik sahalara olan mesafesinin belirlenmesi** amacıyla ek bilirkişi raporu alınarak ya da gerekirse mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak uyuşmazlığın esası hakkında yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle; Aydın 2. İdare Mahkemesinin 24/09/2018 günlü, E:2017/759, K:2018/886 sayılı kararının **BOZULMASINA**, dosyanın Mahkemesine gönderilmesine, **2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun 20/A-2-(i) maddesi uyarınca, karar düzeltme yolunun kapalı olduğunun duyurulmasına, 27/12/2018 tarihinde oybirliği ile karar verildi.**

Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Levent	Nalan	Ahmet	Mehmet Ali	Mahmut
ARTUK	TERZİ	ARSLAN	CERAN	BALLI

